

Vergaderjaar 2023–2024

33 173

Prestaties in de strafrechtketen

Nr. 24

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 12 oktober 2023

Hierbij bied ik uw Kamer de jaarlijkse publicatie Criminaliteit en rechtshandhaving 2022: Ontwikkelingen en samenhangen – afgekort C&R 2022 aan. C&R 2022 omvat de strafrechtsketencijfers inclusief de twee jaren van de COVID-19-pandemie, 2020 en 2021 (Kamerstuk 33 173, nrs. 21 en 23). C&R beschrijft de ontwikkelingen in de vorm van jaarcijfers. Wat zich aan ontwikkelingen afspeelt in de afzonderlijke maanden binnen het jaar blijft daarmee buiten beeld. Mogelijke verbanden met COVID-19 komen alleen aan de orde voor zover daar voldoende aanwijzingen voor zijn.

Criminaliteit en rechtshandhaving 2022 (C&R 2022)

C&R is in 1999 door WODC en CBS opgezet. Sinds 2011 werkt de Raad voor de rechtspraak (Rvdv) aan deze publicatie mee en sinds de editie C&R 2020 ook de politie en het Openbaar Ministerie, waardoor de expertise verder is verbreed.

De u nu aangeboden 21e editie – Criminaliteit en rechtshandhaving 2022 – brengt de periode 2012 tot en met 2022 in kaart. C&R beoogt ontwikkelingen in en samenhangen tussen criminaliteit en rechtshandhaving periodiek en systematisch in kaart te brengen. De publicatie biedt statistische informatie ter ondersteuning van de beantwoording van vragen op het gebied van criminaliteit en rechtshandhaving en is bedoeld als statistisch naslagwerk. Deze C&R 2022 editie is vergelijkbaar met de vorige editie en bevat kernstaten en figuren met daarbij bondige teksten. De onderliggende gegevens zijn in de vorm van Excel-tabellen digitaal te raadplegen via de website van het WODC, met daarin ook gegevens van vóór 2011.

Enkele bevindingen

De opstellers van het rapport hebben een selectie gemaakt van een aantal in het oog springende bevindingen.

De strafrechtsketen voor misdrijven

De strafrechtsketen voor misdrijven fungeert als een trechter: in elke fase van de keten vindt een selectieproces plaats. Slachtoffers ondervinden veel delicten, waaronder in 2021 bijna 5 miljoen traditionele delicten, zoals geweld, vernieling en vermogensdelicten, en in 2021 ruim 3,2 miljoen online delicten, zoals internet fraude en hacken. Slechts een deel daarvan wordt gemeld bij een opsporingsinstantie. Het grootste gedeelte van de misdrijfzaken stroomt de strafrechtsketen in bij de politie. In 2022 werden door de politie 806.000 misdrijven geregistreerd. Overigens kunnen dit ook zaken zonder slachtoffer zijn. Een klein deel van de misdrijven stroomt via de bijzondere opsporingsdiensten of buitengewone opsporingsambtenaren direct in bij het Openbaar Ministerie. In 2022 heeft de politie ongeveer 257.000 verdachten geregistreerd, waarvan slechts een klein deel direct een sanctie krijgt, namelijk 6.000 in 2022 (strafbeschikking of Halt-verwijzing). De meesten stromen door naar het OM. Het OM kan een sanctie opleggen (47.000 in 2022 in de vorm van een transactie, strafbeschikking of voorwaardelijk sepot), seponeren of dagvaarden of oproepen (na verzet tegen een strafbeschikking). Als er wordt gedagvaard of opgeroepen, legt de rechter in de meeste gevallen een sanctie op (62.000 in 2022).

In de periode 2012 tot en met 2022 daalde het geschatte aantal door burgers ondervonden traditionele delicten met 40% terwijl de door de politie geregistreerde criminaliteit met 30% daalde. Maar in het laatste jaar (2021–2022) zien we weer een stijging in de geregistreerde criminaliteit met 6%. Het aantal registraties van verdachten daalde in de periode 2012–2022 met 31% terwijl de instroom OM daalde met 19%. Deze daling is deels het gevolg van de COVID-19 maatregelen. Ook hier zien we in het laatste jaar (2021–2022) een stijging in het aantal geregistreerde verdachten met 5% en in de instroom bij het OM met 7%. Wel is het verschil tussen het aantal geregistreerde verdachten en de instroom bij het OM langzamerhand kleiner geworden.

Het aantal zaken waarin wordt gedagvaard of opgeroepen (na verzet tegen strafbeschikking) is in de periode 2012–2022 met 24% gedaald, maar ook in het laatste jaar (2021–2022) met 7% gestegen. De verhouding tussen dagvaardingen en oproepen enerzijds en de instroom OM anderzijds is licht gedaald van 0,48 in 2012 naar 0,45 in 2022. Het totale aantal sancties, overeengekomen met/opgelegd door politie, OM en rechter daalde tussen 2012 en 2022 met 43%. Over de hele periode 2012–2022 daalt de verhouding tussen het totale aantal sancties en het aantal geregistreerde misdrijven van 0,17 naar 0,14.

De strafrechtsketen voor misdrijven bij minderjarigen

In 2022 heeft de politie ongeveer 28.000 verdachten geregistreerd, waarvan slechts een klein deel direct een sanctie krijgt, namelijk 5.000 in 2022 (voornamelijk Halt-verwijzing). De meesten stromen door naar het OM. Het OM kan een sanctie opleggen (2.000 in 2022 in de vorm van een transactie, strafbeschikking of voorwaardelijk sepot), seponeren of dagvaarden of oproepen (na verzet tegen een strafbeschikking). Als er wordt gedagvaard of opgeroepen, legt de rechter in de meeste gevallen een sanctie op (3.000 in 2022).

Het aantal registraties van minderjarige verdachten daalde in de periode 2012–2022 met ruim 42%. Deze daling is sterker dan die van de registraties van het totale aantal verdachten (– 35%). Het aandeel minderjarige verdachten binnen het totale aantal verdachten nam af van 13% in 2012

naar 11% in 2022. In het laatste jaar (2021–2022) stijgt het aantal minderjarige verdachten sterker dan het totale aantal verdachten (6% tegen 5%).

Bezien over de totale periode 2012–2022 daalde de instroom van minderjarigen bij het OM met 42%. Deze daling is gelijk aan de daling van het aantal registraties van minderjarige verdachten. In het laatste jaar (2021–2022) is de instroom bij het OM gedaald met 6% ondanks de stijging van het aantal minderjarige verdachten. Wel is de verhouding tussen instroom OM en registraties van minderjarige verdachten in de periode 2012–2022 vrijwel hetzelfde gebleven, namelijk circa 0,46. In de tussenliggende jaren doen zich echter wel wat fluctuaties voor. Het aantal zaken waarin wordt gedagvaard of opgeroepen (na verzet tegen strafbeschikking) is in de periode 2012–2022 met 47% gedaald. In het laatste jaar (2021–2022) is het aantal dagvaardingen en oproepen gedaald met 5%. De verhouding tussen dagvaardingen en oproepen enerzijds en de instroom OM anderzijds is licht gedaald van 0,43 in 2012 naar 0,40 in 2022. Het aantal sancties van politie, OM en rechter tezamen daalde over de periode 2012–2022 met 57%.

De strafrechtssketen voor overtredingen

Het trechtereffect in de strafrechtssketen voor misdrijven is bij overtredingen minder goed zichtbaar. In 2022 werden binnen de keten 461.000 melding van overlast geregistreerd. In totaal zijn er 468.000 sancties door de politie en de Rijksdienst voor het wegverkeer (RDW) opgelegd voor strafrechtelijke overtredingen. Het merendeel wordt met een transactie of een strafbeschikking afgedaan. Een deel stroomt door naar OM. Daarnaast kunnen bijzondere opsporingsdiensten of buitengewone opsporingsambtenaren ook overtredingen insturen naar het Openbaar Ministerie. De totale instroom bij het OM betrof in 2022 132.000 zaken. Het OM kan een sanctie opleggen (47.000 in 2022 in de vorm van een transactie, strafbeschikking of voorwaardelijk sepot), seponeren of dagvaarden of oproepen (na verzet tegen een strafbeschikking). Als er wordt gedagvaard of opgeroepen, legt de rechter in de meeste gevallen een sanctie op (47.000 in 2022).

Naast de strafrechtelijke sancties zijn er in 2022 ook ruim 8,1 miljoen WAHV-beschikkingen (Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften) opgelegd.

Het aantal geregistreerde strafrechtelijke overtredingen daalde in de periode 2012–2022 met 19%, hoewel het aantal meldingen van overlast sterk gestegen is (65%). Met name in 2022 was de daling erg sterk (31%), vermoedelijk als gevolg van de afschaffing COVID-19-maatregelen. De instroom bij het OM daalde over de hele periode slechts met 7%, maar in het laatste jaar (2021–2022) is de instroom gedaald met 17%. De verhouding tussen instroom OM en geregistreerde strafrechtelijke overtredingen is gestegen van 0,25 in 2012 naar 0,28 in 2022. Het aantal zaken waarin wordt gedagvaard of opgeroepen (na verzet tegen strafbeschikking) is in de periode 2012–2022 met 9% gedaald. In het laatste jaar (2021–2022) was de daling 6%. De verhouding tussen dagvaardingen en oproepen enerzijds en de instroom OM anderzijds is vrijwel hetzelfde gebleven in de periode 2012–2022, namelijk circa 0,44, met uitzondering van de COVID-19-periode.

Het aantal sancties van politie, OM en rechter tezamen daalde over de periode 2012–2022 met 25%. De totale daling is in alle ketenfases ongeveer hetzelfde maar er zijn in de tussenliggende jaren wel verschillen. De verhouding tussen het totale aantal sancties en het aantal geregistreerde strafrechtelijke overtredingen is gedaald van 1,05 in 2012 naar 0,97 in 2022.

Tot slot

Beleid en praktijk zijn gediend met tijdige signalering van trends en ontwikkelingen in de criminaliteit. De publicatie van C&R is hierbij een belangrijke bron.

Openbaarmaking

C&R 2022 wordt op 11 oktober 2023 openbaar gemaakt op de website van het WODC (www.wodc.nl).

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yesilgöz-Zegerius